

PA152: Efektivní využívání DB
12. Něco na závěr...

Vlastislav Dohnal

Poděkování

- Zdrojem materiálů tohoto předmětu jsou:
 - Přednášky CS245, CS345, CS345
 - Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom
 - Stanford University, California
 - Přednáška CS145 podle knihy
 - Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom: Database Systems: The Complete Book
 - Kniha
 - Andrew J. Brust, Stephen Forte: Mistrovství v programování SQL Serveru 2005
 - Materiály knihovny MSDN firmy Microsoft

Osnova

- Generování ID
- Prostorová data
 - Datové typy, indexy
- Zabezpečení DB
 - Přístupová práva v DB
 - Uložené procedury
 - Útoky na DB

Generování primárního klíče

- Obvykle rostoucí posloupnost čísel
- Příklad:
 - `student(učo, jméno, příjmení)`
- Ad-hoc přístup 1:
 - Zjištění aktuálního maxima
`maxučo := SELECT max(učo) FROM student;`
 - Zvýšení o jedna a uložení nového záznamu
`INSERT INTO student
VALUES (maxučo+1, 'Pepík', 'Všeználek');`
 - Nevýhoda:
 - Souběžný přístup → duplicitní hodnota

Generování primárního klíče

■ Ad-hoc přístup 2:

- Spojení INSERT a SELECT dohromady
INSERT INTO student VALUES (
 (SELECT max(učo) FROM student)+1,
 'Pepík', 'Všeználek'
);
- Problém duplicitních hodnot méně
pravděpodobný.
 - Zlepšení pouze v rychlosti
 - Tj. pouze „jeden“ příkaz

Generování primárního klíče

- Přístup 2: problémy při paralel. zpracování
 - Vždy při spouštění v transakci
 - Záleží na způsobu zamykání v DB:
 - SELECT zamkne data (sdílený zámeček)
 - Ostatní jsou blokováni
 - Zámky uvolněny až po commit
 - Příkaz INSERT provede vložení
 - → hodnoty jsou správné, ale ostatní jsou blokováni

Generování primárního klíče

■ Ad-hoc přístup 3:

- Vytvoření pomocné tabulky klíče(tabulka VARCHAR, id INTEGER)
- Aktualizace poslední hodnoty
UPDATE klíče SET id=id+1
WHERE tabulka='student';
- Načtení nového id
novéid := SELECT id FROM klíče
WHERE tabulka='student';
- Uložení záznamu
INSERT INTO student
VALUES (novéid, 'Pepík', 'Všeználek');

Generování primárního klíče

■ Ad přístup 3:

□ Nevýhoda:

- Problémy při paralelním zpracování v transakci:
- Příkaz UPDATE zamkne řádek tabulky *klíče*
- Zámek je uvolněn až po commit
- → hodnoty jsou správné, ale ostatní jsou blokováni

□ Výhoda:

- při aplikaci principu z přístupu 1
- → hodnoty jsou správné a ostatní *nejsou* blokováni

Generování primárního klíče

- Ideál: použít nástroje DB
 - PostgreSQL: datový typ SERIAL, BIGSERIAL
 - SQLServer: datový typ IDENTITY
 - Oracle: sekvence
 - MySQL: auto_increment přepínač u atributu
- Obvykle umožňují i zjištění posledního vygenerovaného čísla
 - Lze jej použít pro ukládání do více tabulek
 - Např. vložení prvního zboží do košíku v e-shopu
 - tj. vytvoření košíku & vložení zboží

Generování primárního klíče

■ Sekvence (CREATE SEQUENCE ...)

- Generátor posloupnosti čísel

- Lze různě nastavit

 - min. a max. hodnota, cyklická

■ Funkce

- Nextval – nová hodnota sekvence

- Currval – posledně vrácená hodnota sekvence

- Lze použít přímo v INSERT

 - INSERT INTO tabulka

 - VALUES (nextval('sekvence'), ...);

Generování primárního klíče

■ Příklad:

- `accounts(number, branchnum, balance);`
 - Shlukovaný index nad *number*
- `counter(nextkey);`
 - Vložen jeden záznam s hodnotou 1
 - Pro přidělování *id* pomocí ad-hoc metody3

■ Konfigurace:

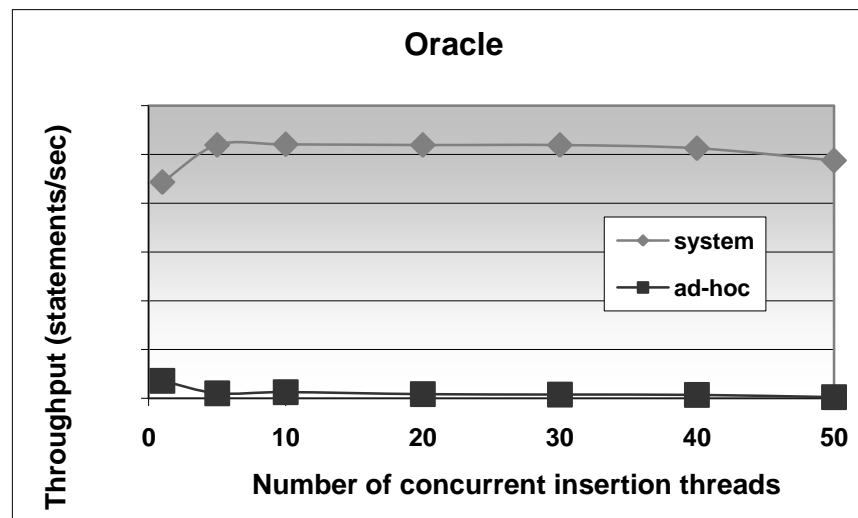
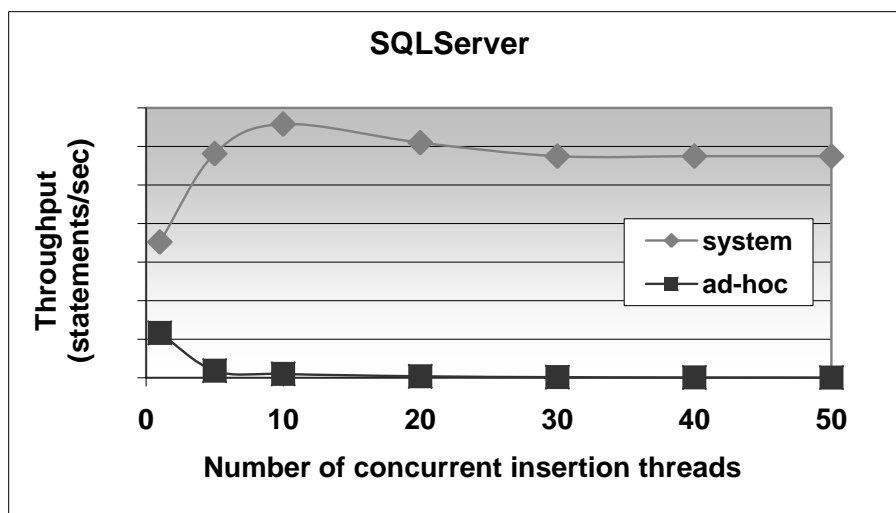
- Nastavení transakce: READ COMMITTED
 - Viditelné pouze změny potvrzené commitem.
- Dual Xeon (550MHz,512Kb), 1GB RAM, RAID controller, 4x 18GB drives (10000RPM), Windows 2000.

Generování primárního klíče

- Dávka: vlož 100 000 záznamů do *accounts*
- Generování ID:
 - Podpora DB:
 - SQLServer 7 (identity)
 - insert into accounts (branchnum, balance) values (94496, 2789);
 - Oracle 8i (sekvence)
 - insert into accounts values (seq.nextval, 94496, 2789);
 - Ad-hoc přístup 3:

```
begin transaction
  update counter set nextkey = nextKey+1;
  NewKey := select nextkey from counter;
commit transaction
begin transaction
  insert into accounts values(NewKey, 94496, 2789);
commit transaction
```

Generování primárního klíče

- Osa X:
 - Zvyšující se počet paralelních vkládání
- Podpora DB (*system*) vítězí nad *ad-hoc*.

Generování primárního klíče

■ PostgreSQL

- CREATE TABLE vyrobek (
 id SERIAL PRIMARY KEY,
 nazev VARCHAR(10)
);

- Vnitřní implementace

- Vytvořena sekvence

- vyrobek_id_seq

- Nastavena implicitní hodnota atributu *id*

- nextval('vyrobek_id_seq')

Generování primárního klíče

■ PostgreSQL (ručně)

- CREATE SEQUENCE vyrobek_id_seq;
- CREATE TABLE vyrobek (
 id INT PRIMARY KEY
 DEFAULT nextval('vyrobek_id_seq'),
 nazev VARCHAR(10)
);

■ Používání:

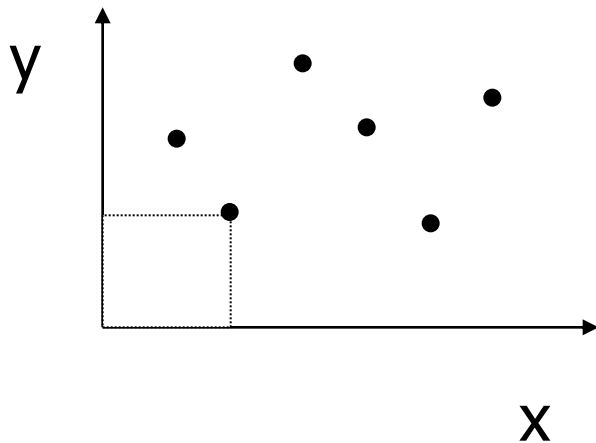
- INSERT INTO vyrobek (nazev)
 VALUES ('Cívka');
- INSERT INTO vyrobek (id, nazev)
 VALUES (DEFAULT, 'Cívka');

Zpracování prostorových dat

■ Prostorová data

□ Obvykle geografická, 2d geometrická

■ Souřadnice X, Y

$\langle X_1, Y_1, \text{Attributes} \rangle$

$\langle X_2, Y_2, \text{Attributes} \rangle$

...

Zpracování prostorových dat

■ Typické dotazy

- Jaké je město na pozici $\langle X_i, Y_i \rangle$?
- Co se vyskytuje v okolí 5 km od $\langle X_i, Y_i \rangle$?
- Jaké je nejbližší místo (uložené v DB) k bodu $\langle X_i, Y_i \rangle$?

■ Bez podpory DB

- Index na X , popř. na XY apod.
 - Problematické
- Jak měřit vzdálenost? (např. u GPS souřadnic)
 - Naimplementovat jako uživatelskou funkci

Zpracování prostorových dat

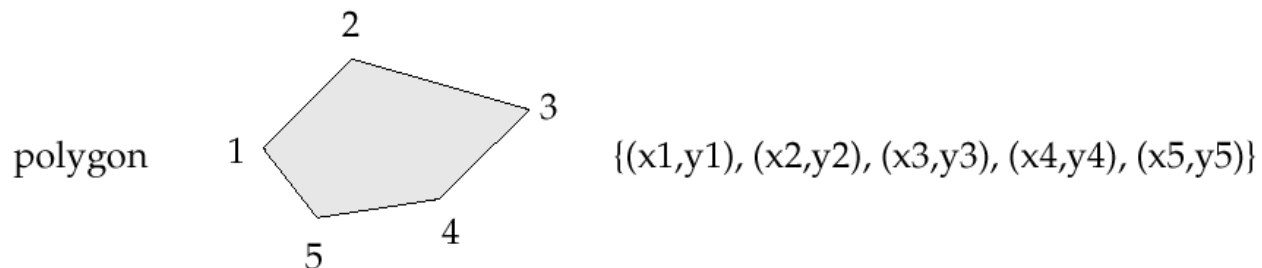
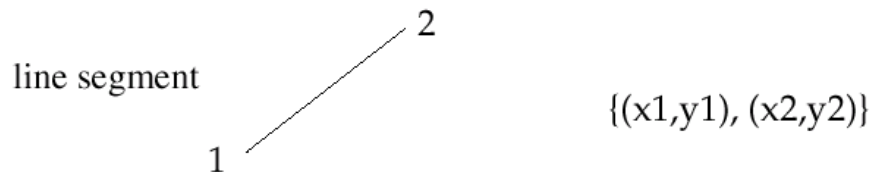
- Jiná data:

- úsečky, obdélníky, regiony, ...

- Dotazy:

- Je bod součástí regionu?; Protínají se regiony?;

...

Zpracování prostorových dat

- Vhodná je podpora DB

- Speciální datové typy a funkce

- PostgreSQL

- Typy: point, line, box, circle, ...

- Funkce: area(), center(), length(), ...

- Operátory: $\sim =$ same as, \sim contains, $? \#$ intersects, ...

- Index: R-strom

- SQL Server 2008

- Index: Grid

- Oracle 9i

- Index: R-strom, Quad-strom

Zpracování prostorových dat

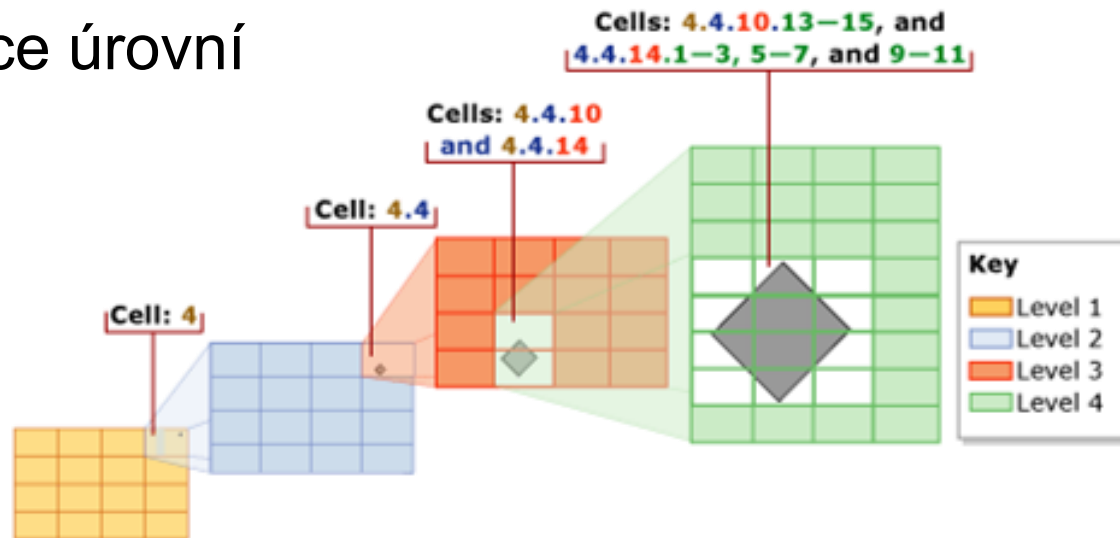
■ Grid (mřížka)

□ Prostor ohraničen: x_{\min} , y_{\min} , x_{\max} , y_{\max}

□ SQL Server

■ Rozdělení na pevný počet buněk 4x4, 8x8, 16x16

■ Více úrovní

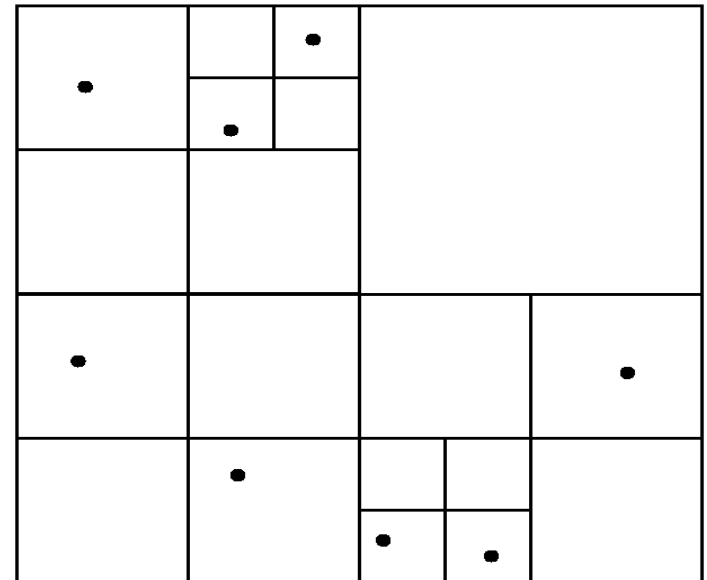
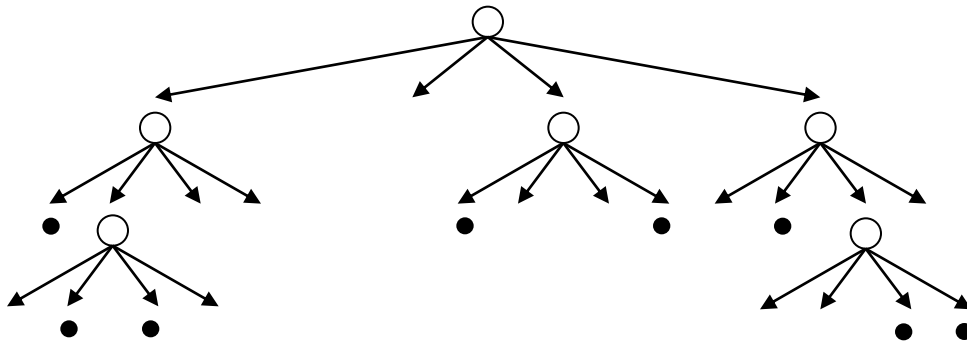

Převzato z Microsoft MSDN: <http://msdn.microsoft.com/en-us/library/bb964712.aspx>

Zpracování prostorových dat

■ Quad-strom

- Vyhledávací strom, každý uzel dělí do d^2 stejných oblastí (např. 2d data \rightarrow 4 oblasti)
- Listové uzly mohou mít větší kapacitu

Zpracování prostorových dat

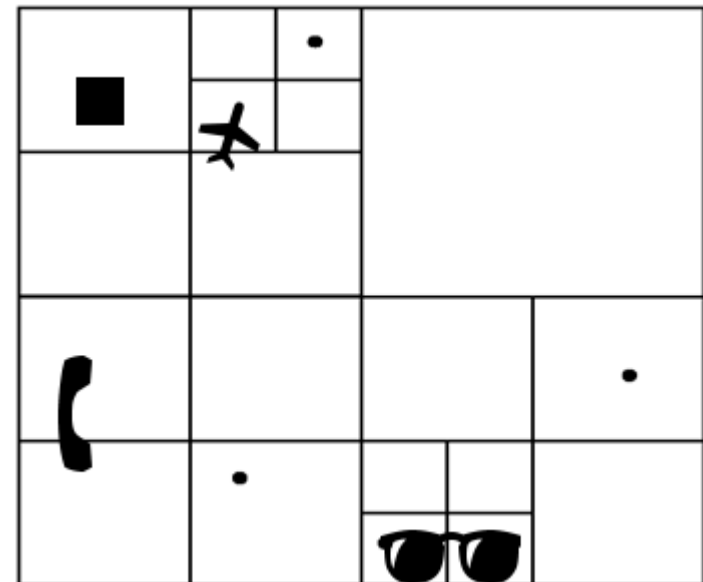
■ Quad-strom

- Pouze pro body

- Rozšíření na regiony:

- Region je dělen podle hranic „kvadrantů“

- Složité objekty obaleny obdélníkem

Zpracování prostorových dat

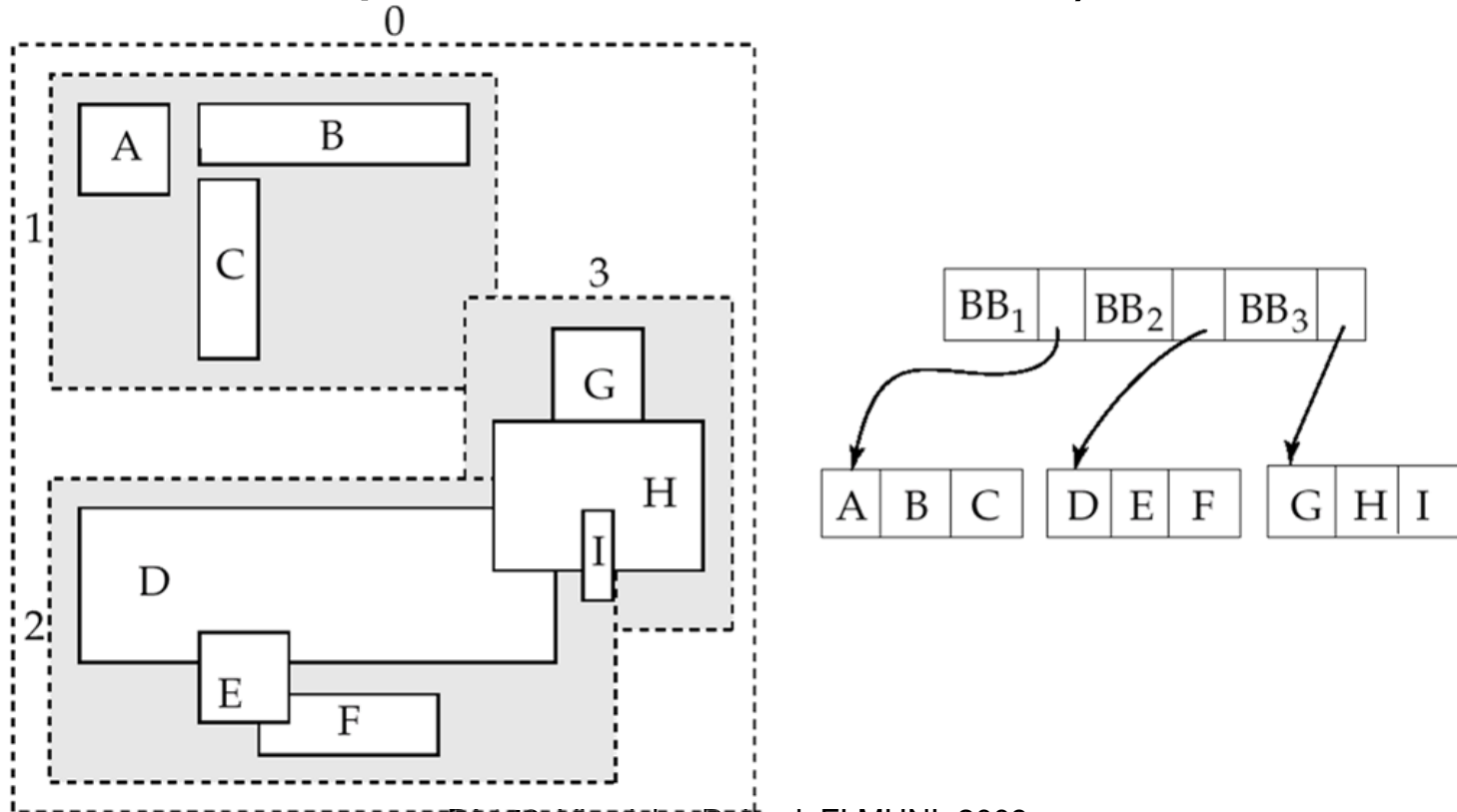
■ R-strom (Rectangle Tree)

- Rozšíření B⁺ stromů na d rozměrná data
 - Vkládání, mazání je v podstatě stejné
- List obsahuje několik datových prvků
 - List je popsán minimálním pokrývajícím obdélníkem (*minimum bounding rectangle* - MBR)
- Vnitřní uzly odkazují na potomky
 - Každý potomek má MBR
 - Vnitřní uzel je pak popsán novým obdélníkem pokrývajícím všechny potomky
- MBR uzlů se mohou překrývat → vyhledávání pak musí následovat všechny odpovídající větve stromu.
- Každý datový prvek je uložen pouze jednou
 - Výhoda oproti Grid, Quad-stromu

Zpracování prostorových dat

■ R-strom

- ukládání jiných dat pomocí MBR (objekt jím obalím a pak uložím do stromu)

Přístupová práva

- Analogie se souborovým systémem
 - Přístupová práva definována na objektech (soubor, adresář, ...)
 - Typicky: čtení, zápis, spuštění
 - Existence subjektů, kterým se práva přidělují
 - Typicky: vlastník, skupina, ostatní

Přístupová práva

■ Databáze

- Obvykle jemnější práva než u souborového systému
- Specifická práva pro tabulky, sekvence, schéma, databáze, procedury, ...
- Pohledy (views) jsou základním nástrojem pro řízení kontroly.
- Subjektem jsou obvykle uživatelé a skupiny (role)
 - Často nazýváno jako *authorization id*
 - Subjekt „ostatní“ je označován jako PUBLIC
 - Povolení přístupu pro PUBLIC znamená povolení přístupu komukoli.

Přístupová práva

- Práva pro relace (tabulky)
 - SELECT – čtení obsahu (tj. výběr řádků)
 - INSERT – vkládání řádků
 - Někdy lze omezit na vybrané atributy
 - DELETE – mazání řádků
 - UPDATE – aktualizace řádků
 - Někdy lze omezit na vybrané atributy

Přístupová práva

■ Příklad

□ INSERT INTO Beers(name)

```
SELECT beer FROM Sells  
WHERE NOT EXISTS  
    (SELECT * FROM Beers  
     WHERE name = beer);
```

Vložení piv, které
ještě nemám v
evidenci.

□ Požadavky:

- SELECT pro relace *Sells* a *Beers*
- INSERT pro relaci *Beers*

Přístupová práva

- Omezení přístupu pomocí pohledu
 - Relace
 - Zamestnanci(id, jmeno, adresa, plat)
 - Chceme chránit výši platu:
 - CREATE VIEW ZamestnanciAdresa AS
SELECT id, jmeno, adresa
FROM Zamestnanci;
 - Práva:
 - Odebrání práva SELECT na relaci Zamestnanci
 - Přidání práva SELECT na ZamestnanciAdresa

Přístupová práva

- Udílení práv

- GRANT <list of privileges>
ON <relation or other object>
TO <list of authorization ID's>;

- Lze povolit i „udílení práv“ oprávnění

- Přidá se fráze „WITH GRANT OPTION“

Přístupová práva

- Příklad (jako vlastník relace *Sells* provedu)
 - GRANT SELECT, UPDATE(price)
ON Sells TO sally;
- Nyní uživatel *Sally* může
 - zobrazovat obsah relace *Sells*
 - měnit obsah atributu *price*.

Přístupová práva

- Příklad (jako vlastník relace *Sells* provedu)
 - GRANT UPDATE ON *Sells* TO sally WITH GRANT OPTION;
- Nyní uživatel *Sally* může
 - měnit libovolný atribut relace *Sells*
 - navíc: udělovat oprávnění dalším uživatelům
 - Lze udělit pouze UPDATE oprávnění, např. omezené na jednotlivé atributy.

Přístupová práva

■ Odebírání práv

- REVOKE <list of privileges>
ON <relation or other object>
FROM <list of authorization ID's>;

■ Daným uživatelům je odebráno určité oprávnění.

- Pozor uživatelé ale stále mohou mít přístup povolený
- → protože jim byl udělený ještě někým jiným.

Přístupová práva

■ Odebírání práv

□ Přidání za REVOKE

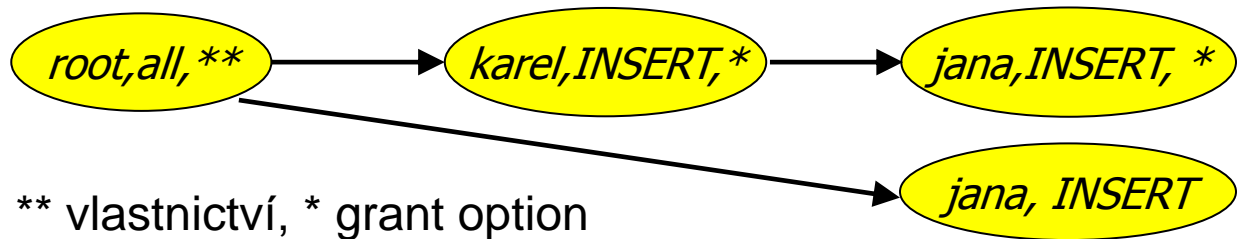
- CASCADE – zruší i oprávnění povolené uživatelem, kterému právě oprávnění odebírám
- RESTRICT (implicitní volba) – odebere pouze toto oprávnění
 - Pokud existují další oprávnění udělená uživatelem, kterému právo odebírám, příkaz skončí chybou.

□ REVOKE GRANT OPTION FOR ...

- Zruší pouze povolení udělovat oprávnění dalším uživatelům.
- Bez tohoto modifikátoru je odebráno oboje.

Přístupová práva – diagram

- Diagramy reprezentují práva udělená kým a komu

- Každý objekt má vlastní diagram
- Uzel je určen
 - Uživatelem (skupinou)
 - Uděleným právem
 - Povolením udělovat právo dál
 - Vlastnictvím objektu
- Hrana mezi X a Y
 - X bylo použito pro udělení oprávnění Y

Přístupová práva – diagram

- „*root,all*“ označuje, že uživatel *root* má oprávnění *all*.
 - Oprávnění *all*
 - nad tabulkou je insert, update, delete, select
 - * – oprávnění s povolením udílení oprávnění dalším (*with grant option*)
 - ** – zdroj vzniku oprávnění
 - A je vlastníkem objektu, na kterém má dovoleno dané oprávnění (obvykle vše).
 - Toto implikuje povolení udílet oprávnění dalším

Přístupová práva – diagram

■ Vytváření hran

- Když A udílí P dalšímu uživateli B , pak vytvoříme hranu z AP^* nebo z AP^{**} do BP .
 - Nebo do BP^* , pokud bylo použito „*with grant option*“.
- Když A uděluje nižší oprávnění Q než je P , pak hrana vede do uzlu BQ nebo BQ^* .

Přístupová práva – diagram

■ Základní pravidlo

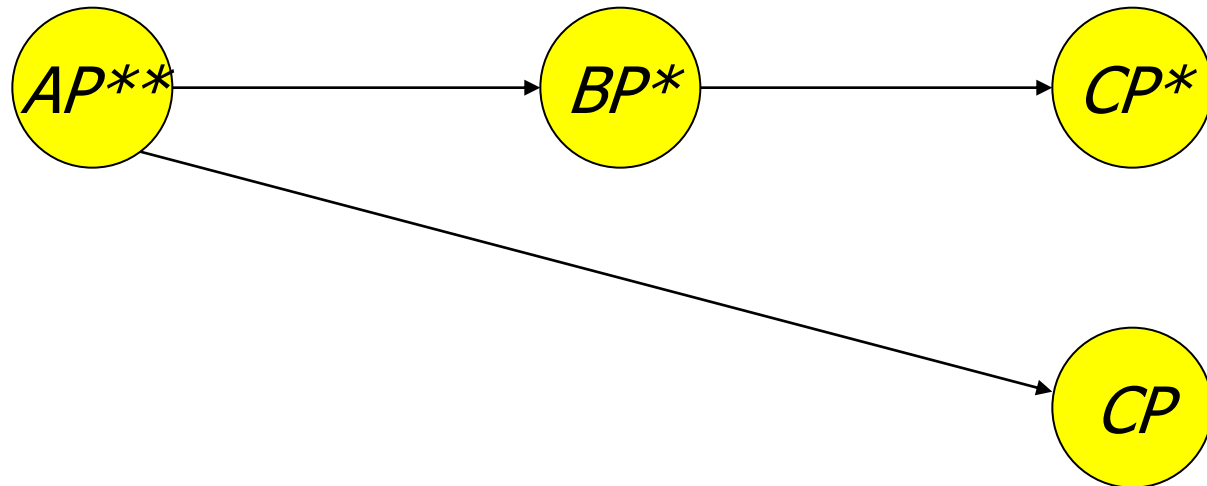
- Uživatel C má oprávnění Q , pokud existuje cesta z XP^{**} do CQ , CQ^* , CQ^{**} a P je vyšší oprávnění než nebo stejné jako Q .
- Poznámka:
 - P může být rovno Q .
 - X může být i samo C .

Přístupová práva – diagram

A vlastní
objekt s
oprávněním P .

A: GRANT P
TO B WITH
GRANT OPTION

B: GRANT P
TO C WITH
GRANT OPTION

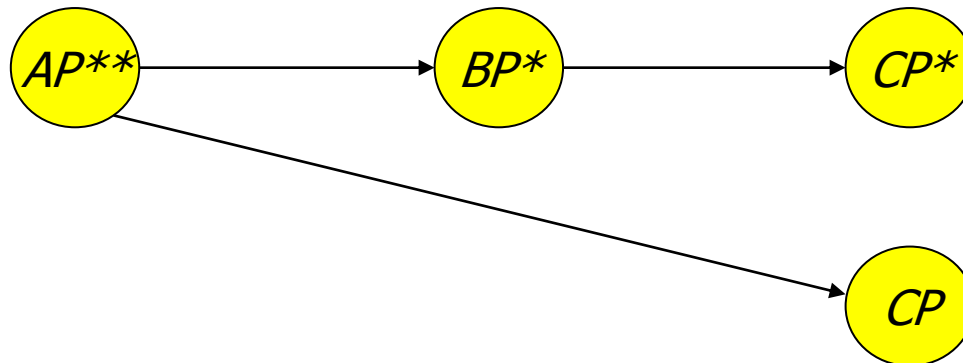

A: GRANT P
TO C

Přístupová práva – diagram

■ Mazání hran

- Pokud A ruší oprávnění P pro subjekt B s modifikátorem CASCADE, smaž hranu $AP \rightarrow BP$.
- Pokud bylo použito RESTRICT a existuje nějaká hrana z BP , pak nedovol odebrání oprávnění.

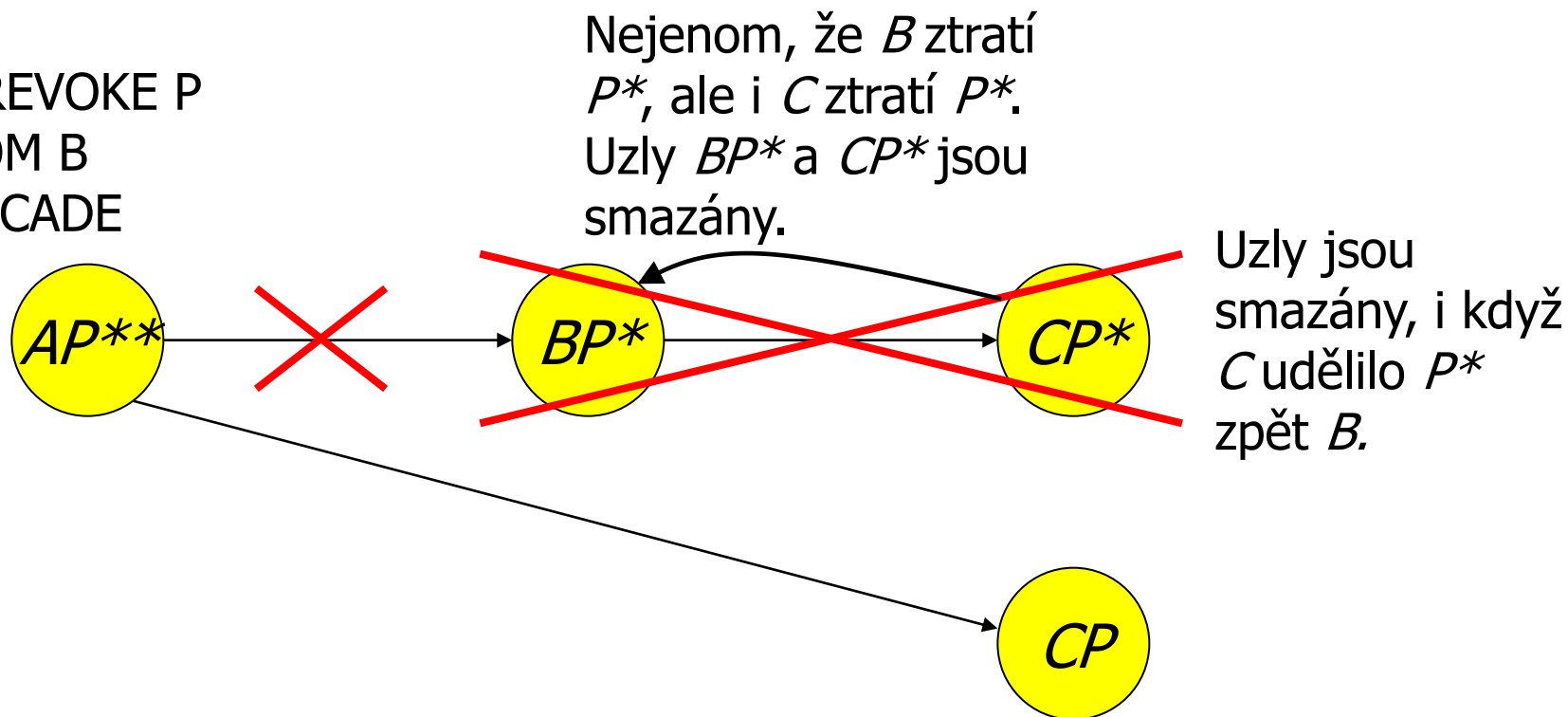
Přístupová práva – diagram

■ Mazání hran

- Po smazání hrany se musí otestovat
 - zda neexistují uzly, které nejsou dosažitelné z nějakého ** uzlu (tj. od vlastníka).
- Pokud nějaký takový uzel existuje, je z diagramu smazán.

Přístupová práva – diagram

A: REVOKE P
FROM B
CASCADE

Avšak C bude stále mít oprávnění P , protože jej získalo i přímo od A .

Uložené procedury

- Vlastní kód provádějící nějakou činnost
 - Např. výpočet faktoriálu, vkládání řádků do různých tabulek, vypočítání průměrného platu, vzdálenost GPS souřadnic, ...
- PostgreSQL
 - CREATE FUNCTION název ([parametry,...])
[RETURNS typ]
kód funkce

Uložené procedury

■ Příklad:

- Výpočet průměrného platu bez zveřejnění jednotlivých platů
 - Relace Zamestnanci(id, jmeno, adresa, plat)
- PostgreSQL:
 - CREATE FUNCTION avgсал() RETURNS real AS 'SELECT avg(plat) FROM zamestnanci' LANGUAGE SQL;
- Uživatel použije pro získání průměru:
 - SELECT avgсал();

Uložené procedury

■ Příklad (pokr.):

- Takové řešení nám ale platy nezabezpečí
- Je nutné provést
 - REVOKE SELECT ON Zamestnanci FROM ...
 - GRANT EXECUTE ON FUNCTION avgсал() TO ...
- Při provádění SELECT avgсал(); je funkce spuštěna pod aktuálním uživatelem
- → musí mít povolení SELECT pro Zamestnanci

Uložené procedury

■ Kontext provádění

- Nastavení uživatele, kterého oprávnění se použijí

- Typy:

- **Volající** – provede se v kontextu uživatele, který proceduru volá (obvykle aktuální uživatel)
- **Vlastník** – provede se v kontextu vlastníka uložené procedury
- **„určený uživatel“** – provede se v kontextu daného uživatele
- ...

Uložené procedury

- Kontext provádění

- PostgreSQL

- Volající – SECURITY INVOKER

- Vlastník – SECURITY DEFINER

- Řešením je nastavit kontext vlastníka

- CREATE FUNCTION LANGUAGE SQL
SECURITY DEFINER;

- Předpoklad: vlastník má k relaci Zamestnanci oprávnění SELECT

Útoky na DB systém

■ Připojení z internetu

- Otevřené připojení na DB → používat firewall

■ Přihlášení

- Slabé heslo (zejména správce)
- Povolení přihlášení uživatele odkudkoli
 - Lze omezit na konkrétní uživatele, IP adresy a databáze
- Zabezpečené připojení
 - Šifrování spojení pomocí SSL (obvykle podporováno)
- Používání jediného účtu k DB systému

Útoky na DB systém

■ SQL injection

- Útok, kdy uživatel systému zadá příkazy SQL místo platných vstupních údajů ve formuláři aplikace.
- Souvisí zejména s používáním jediného účtu k DB
 - Který má oprávnění správce)-:

Útoky na DB systém

■ SQL injection příklad

□ Aplikace zobrazí formulář pro zadání poznámky:

■ Uživatel zadá: „Vader’; DROP TABLE zakaznik; --“

□ Aplikace připraví příkaz pro databázi:

■ UPDATE zakaznik SET pozn='\$poznamka'
WHERE id=current_user;

□ Po doplnění vstupu se provede:

□ UPDATE zakaznik SET pozn='Vader';
DROP TABLE zakaznik;
--' WHERE id=current_user;